

- Εκπαιδευτικού Προγράμματος. *Παιδαγωγική - Θεωρία και Πράξη*, 5, 85-97.
- Εμβλωτής, Α., Ανδρουλάκης, Γ., Μπινίδης, Κ., Σταμοβλάσης, Δ., Κακλαμάνη Σ., (2011). «Εμπειρίες και απόψεις εκπαιδευτικών που εργάζονται σε σχολεία Ενιαίου Αναμορφωμένου Εκπαιδευτικού Προγράμματος. Παρουσίαση των ευρημάτων πανελλαδικής έρευνας», Αθήνα: ΙΠΕΜ-ΔΟΕ. Ανακτήθηκε 12 Αυγούστου 2014, από <http://www.doe.gr>.
- Ματσαγγούρας, Η., (2000), *Ομαδοσυνεργατική Διδασκαλία*. Αθήνα: Γρηγόρη.
- Παπαγεωργίου, Χ., (2008) *Ο Ρόλος της οικογένειας στη Σχολική επίδοση των παιδιών*, Αθήνα: Παπαγεωργίου.
- Υ.ΠΑΙ.Θ., (2014). *Υ.Α. Φ.50/108/83787/Γ1/28-5-2014 με θέμα: «Προγραμματισμός λειτουργίας των Ολοήμερων Δημοτικών Σχολείων Ενιαίου Αναμορφωμένου Εκπαιδευτικού Προγράμματος (ΕΑΕΠ) για το σχολικό έτος 2014-15»*. Αθήνα: Υ.ΠΑΙ.Θ.
- ΥΠ.Ε.Π.Θ., (2001α). *Διαθεματικό Ενιαίο Πλαίσιο Προγράμματος Σπουδών*, Αρ. φύλλου 1366, 1373 & 1376 τ. Β' (18/10/2001), Αθήνα: ΥΠ.Ε.Π.Θ./Π.Ι.
- ΥΠ.Ε.Π.Θ., (2001β). *Διαθεματικό Ενιαίο Πλαίσιο Προγράμματος Σπουδών και Αναλυτικά Προγράμματα Σπουδών*, Αρ. φύλλου 303 & 304, τ. Β' (13/03/2003), Αθήνα: ΥΠ.Ε.Π.Θ./Π.Ι.
- ΥΠ.Ε.Π.Θ., (2010α). *Υ.Α. Φ.12/620/61531/Γ1/31-5-2010 (ΦΕΚ 804/ τ.Β' 9-6-2010) με θέμα «Ωρολόγια Προγράμματα Δημοτικών Σχολείων με Ενιαίο Αναμορφωμένο Εκπαιδευτικό Πρόγραμμα-ΕΑΕΠ»*. Αθήνα: ΥΠ.Ε.Π.Θ.
- ΥΠ.Ε.Π.Θ., (2010β). *Υ.Α. Φ.3/609/60745/Γ1/28-5-2010 με θέμα: "Ορισμός 800 Δημοτικών Σχολείων με Ενιαίο Αναμορφωμένο Εκπαιδευτικό Πρόγραμμα" (Φ.Ε.Κ. 804/ τ. Β' / 9-6-2010)*. Αθήνα: ΥΠ.Ε.Π.Θ.
- ΥΠ.Ε.Π.Θ., (2010γ). *Υ.Α. Φ.12/879/88413/Γ1/20-7-2010 με θέμα: «Διδασκαλία-πρόγραμμα σπουδών των νέων διδακτικών αντικείμενων που θα εισαχθούν στα ολοήμερα σχολεία που θα λειτουργήσουν με Ενιαίο Αναμορφωμένο Εκπαιδευτικό Πρόγραμμα (ΕΑΕΠ)-επανεξέταση και επικαιροποίηση των Αναλυτικών Προγραμμάτων και οδηγιών για τα διδακτικά αντικείμενα του ολοήμερου προγράμματος»*. Αθήνα: ΥΠ.Ε.Π.Θ.
- Χατζηρήστου, Χ., Αξιώτακης, Α., Γκαρή, Α., Δημητροπούλου, Π., Θωΐδης, Ι., Ιωάννου, Σ., Καράκιζα, Τ., Λαμπροπούλου, Α., Λυκιστάκου, Α., Μπακοπούλου, Α., Πατυχάκη, Α., Πνευματικός, Δ. & Τσούμας, Α., (2011α). *Νέο Σχολείο: Σχολική και κοινωνική ζωή - Οδηγός Εκπαιδευτικού. Πρωτοβάθμια εκπαίδευση*, Αθήνα: Παιδαγωγικό Ινστιτούτο – Υ.ΠΑΙ.Θ.
- Χατζηρήστου, Χ., Αξιώτακης, Α., Γκαρή, Α., Δημητροπούλου, Π., Θωΐδης, Ι., Ιωάννου, Σ., Καράκιζα, Τ., Λαμπροπούλου, Α., Λυκιστάκου, Α., Μπακοπούλου, Α., Πατυχάκη, Α., Πνευματικός, Δ. & Τσούμας, Α., (2011β). *Νέο Σχολείο: Σχολική και κοινωνική ζωή – Πρόγραμμα Σπουδών. Πρωτοβάθμια εκπαίδευση*, Αθήνα: Παιδαγωγικό Ινστιτούτο – ΥΠ.Ε.Π.Θ.
- Χατζηρήστου, Χ., Γκαρή, Α., Μυλωνάς, Κ., Γεωργουλέας, Γ., Λυκιστάκου, Ν., Μπαφίτη, Τ., Βαΐτση, Α. & Μπακοπούλου, Α. (2001). Προσαρμογή παλιννοστούντων και αλλοδαπών μαθητών στο σχολείο: Ι. Σχεδιασμός και εφαρμογή ενός προγράμματος ψυχολογικής - συμβουλευτικής παρέμβασης. ΙΙ. Αξιολόγηση του προγράμματος Ψυχολογικής - Συμβουλευτικής Παρέμβασης. *Νέα Παιδεία*, 99, 13-36.
- Χριστοδούλου, Γ. (2009). Μετανάστες και Διαπολιτισμική Εκπαίδευση στην Ελλάδα. Στο Π. Γεωργιάννη (Ed), *Διαπολιτισμική Εκπαίδευση - Μετανάστευση - Διαχείριση Συγκρούσεων και Παιδαγωγική της Δημοκρατίας*. Πάτρα: ΚΕΔΕ.
- Ψαλτοπούλου, Ν., (2005). *Η μουσική δημιουργική έκφραση ως θεραπευτικό μέσο σε παιδιά με συναισθηματικές διαταραχές*. Διδακτορική Διατριβή. Θεσσαλονίκη: Αριστοτέλειο Πανεπιστήμιο Θεσσαλονίκης, Τμήμα Επιστημών Προσχολικής Αγωγής και Εκπαίδευσης.

εθνική, θρησκευτική) που διαφέρει από των άλλων, ωστόσο, οι διαφορές αυτές δεν εμποδίζουν την επικοινωνία και τη σχέση μας με αυτούς.

Τα προσδοκώμενα αποτελέσματα σε σχέση με τους εκπαιδευτικούς συνοψίζονται στα εξής:

- Να προσφέρουν στον εκπαιδευτικό μουσικής τη δυνατότητα και την ευελιξία να βιώσει με τους μαθητές μια διδακτική ώρα εποικοδομητική, βιωματική και ευχάριστη δίνοντας έμφαση στην καλλιέργεια πνεύματος, δεξιοτήτων και στάσεων.

Τα προσδοκώμενα αποτελέσματα σε σχέση με το πρόγραμμα σπουδών συνοψίζονται στα εξής:

- Να αναβαθμιστεί και να είναι άρτια συνδεδεμένη η ύλη του γνωστικού αντικείμενου της μουσικής αγωγής τόσο στο κύριο καθημερινό ωρολόγιο πρόγραμμα όσο και στις βιωματικές δράσεις.
- Να ληφθούν υπόψη τόσο οι ελλείψεις και οι δυσκολίες όσο και οι προτεινόμενες δραστηριότητες ώστε να γίνει το γνωστικό αντικείμενο πιο προσιτό, πιο ελκυστικό και πιο ξεκούραστο για μαθητές και εκπαιδευτικούς.

6. ΣΥΜΠΕΡΑΣΜΑΤΑ

Από την εφαρμογή των δραστηριοτήτων στην τάξη δύο σχολικές χρονιές και την επιτόπια παρατήρηση, εξάγαμε χρήσιμα συμπεράσματα.

Η σωστή στάση του εκπαιδευτικού, ενεργοποιώντας το ενδιαφέρον των μαθητών για συλλογική εργασία, ανάληψη ρόλων και έρευνα, η λειτουργική οργάνωση των σχεδίων εργασίας στα οποία εντάσσονται οι προτάσεις μας, καθώς και η απαιτούμενη δομική οργάνωση των σχολείων, βοήθησαν έτσι ώστε να κινητοποιηθεί το μαθητικό ενδιαφέρον, να βελτιωθεί ο βαθμός γνωριμίας και συναναστροφής καθώς και οι επιδόσεις των μαθητών προς όφελος της καθημερινής ενδοσχολικής ζωής.

Επίσης οι δυνατότητες και οι ψυχολογικές ανάγκες κάθε ηλικιακής ομάδας επέβαλλαν διαφοροποιήσεις στην επιλογή και εφαρμογή των προτεινόμενων δραστηριοτήτων και καθόρισαν σε σημαντικό βαθμό το επίπεδο εμπάθουσας και τα προσδοκώμενα αποτελέσματα της κάθε δραστηριότητας.

Οι προτεινόμενες δραστηριότητες δε θα μπορούσαν να είναι αποτελεσματικές εάν δε δοθεί η ευκαιρία στους μαθητές να αναπτύξουν την αυτορρύθμιση και τον αναστοχασμό (Βοσνιάδου, 2001· Χατζηχρήστου, κ.α., 2001), δίνοντάς τους ευκαιρίες συζητήσουν με τους εκπαιδευτικούς και την οικογένεια τους για τις σκέψεις, τους προβληματισμούς ή ακόμα και για τους φόβους τους για το μάθημα. Έτσι θα τους βοηθήσει να λύνουν τα ζητήματα που αφορούν το καθημερινό σχολικό περιβάλλον, τη σχέση τους με τους συμμαθητές και τους εκπαιδευτικούς και δασκάλους τους.

Τέλος, οφείλουμε να σημειώσουμε ότι, λόγω του μεγάλου όγκου των συλλεγμένων στοιχείων της έρευνας και της απουσίας συνεντεύξεων, τα

συμπεράσματα δεν είναι επιστημονικώς εμπεριστατωμένα γιατί ούτε το χρονικό διάστημα ήταν αρκετό αλλά ούτε η συλλογή και η επεξεργασία των δεδομένων έχει ολοκληρωθεί. Στόχος είναι να εφαρμοστούν αυτές οι δραστηριότητες για μεγαλύτερο χρονικό διάστημα εξετάζοντας ταυτόχρονα τις ερωτήσεις που τέθηκαν, την υπόθεση και τις μεταβλητές.

7. ΕΥΧΑΡΙΣΤΙΕΣ

Θα ήθελα να ευχαριστήσω τους κκ. Διευθυντές των τεσσάρων Δημοτικών Σχολείων που συμμετείχαν στην έρευνα, για την βοήθεια τους, τους μαθητές για την ενεργό συμμετοχή τους και τους γονείς τους, για το ενδιαφέρον που επέδειξαν.

8. ΠΗΓΕΣ

- Draper, T.W. & Gayle, C. (1987). An analysis of historical reasons for teaching music to young children: is it the same old song?. In Peery J. C. , Peery I.W., & Draper T.W. (Eds.), *Music and child development*. New York: Springer-Verlag.
- Gardner, H. (1985). *Frames of mind, the theory of multiple intelligence*. New York: Basic Books.
- Graham, J. & Cohen, R. (1997). Race and sex factors in children's sociometric rating and friendship choices. *Social Development*, 6 (3) , 355-372.
- Hallinan, M. & Teixeira, R. (1987). Student's interracial friendships: Individual characteristics, structural effects and racial differences. *American Journal of Education*, 95 (4), 565-583.
- Houssaye, J., (dir.), (1996). *La pédagogie: une encyclopédie pour aujourd'hui*, Paris :Les Editions Sociales Françaises (ESF).
- Khmelkov, V. & Hallinan, M. (1999). Organizational effects on race relations in schools. *Journal of Social Issues*, 55(4), 627-645.
- Lewin, K. (1943). Defining the "Field at a Given Time." *Psychological Review*, 50 (3), 292-310.
- Maslow, A. (1971). *The farther reaches of human nature*. New York: The Viking Press.
- Mclothlin, H., Killen, M. & Edmonds, C. (2005). European-American children's intergroup attitudes about peer relationships. *British journal of Developmental Psychology*, 23 (2), 227-249.
- Piaget, J. (1971). *Science of education and the psychology of the child*. New York: Viking Press
- Piaget, J., (1972). *Les notions de mouvement et de vitesse chez l'enfant*. Paris: Presses Universitaires de France.
- Wurdinger, S., (2005). *Using Experiential Learning in the Classroom*. Maryland: Scarecrow Education.
- Βοσνιάδου, Σ., (2001). Πώς μαθαίνουν οι μαθητές . *Educational Practices Series. International Bureau of Education (UNESCO) and the International Academy of Education*, 7, 27-57. Ανακτήθηκε 11 Αυγούστου 2014, από www.ibe.unesco.org.
- Γρόλλιος, Γ., Λιάμπας, Τ., (2012). Όψεις των Ολοήμερων Σχολείων Ενιαίου Αναμορφωμένου

Προτ. διάρκεια	4 διδακτικές ώρες
Ηλικιακή ομάδα	A' και B'
Σχετική βιβλιογραφία	Σχ. βιβλίο A', B' Οι «Ηχοϊστορίες» Σχ. βιβλίο Γ' & Δ' Τάξης Κεφ. 14 Σχ. βιβλίο ΣΤ' Τάξης Κεφ. 2
Περιγραφή	Η όπερα μέσα από το παραμύθι είναι μια δραστηριότητα για όλες τις ηλικιακές ομάδες στο βαθμό που μπορεί η καθεμία να ευχαριστηθεί, να συμμετάσχει και ν' αποκομίσει ακουστικές, οπτικές και βιωματικές εμπειρίες. Όλα τα είδη των τεχνών ενσωματώνονται ή μπορούν να συμπεριληφθούν στην όπερα. Μουσική, δράμα, χορός, εικαστικές και τόσες άλλες τέχνες αποτελούν μέρος μιας παράστασης δημιουργώντας ισχυρά συναισθήματα. Οι μαθητές και ο εκπαιδευτικός κάθονται σε κύκλο. Διαβάζουν το παραμύθι (μελόδραμα / μπαλέτο), προσπαθώντας να μοιραστούν κοινές εμπειρίες και να κάνουν μια εποικοδομητική συζήτηση. Με τη συνεργασία του θεατρολόγου, θα μπορούν να αναπαρασταθούν κάποια κομμάτια του έργου και να μάθουν τα παιδιά κάποια εύκολα και χαρακτηριστικά κομμάτια του. Μπορούν επίσης να ανατρέξουν στη βιογραφία του κάθε συνθέτη και να μάθουν σημαντικά στοιχεία για τον ίδιο και για την εποχή που έζησε. Η θεματολογία μπορεί να είναι παρμένη από τις ηχοϊστορίες των σχολικών βιβλίων και από υποθέσεις έργων του διεθνούς μελοδράματος και μπαλέτου πχ. Ο κουρέας της Σεβίλλης (Τζ. Ροσσίνι), Τα παραμύθια του Χόφμαν (Ζακ Όφενμπαχ), Μαγικός Αυλός (Wolfgang Amadeus Mozart), Το καρναβάλι των ζώων (Camille Saint Saëns), Ο Καρυσθαύστης (Π. Ιλιτς Τσαϊκόφσκι) κ.α..

Πίνακας 6 . Προτεινόμενη δραστηριότητα VI

Προτεινόμενη Δραστηριότητα VII	
Θέμα	«Η ορχήστρα»
Ενότητα:	A. «Επικοινωνώ αισθάνομαι... Είμαι ο εαυτός μου»
Υποενότητα:	α1. «Επικοινωνώντας με τους άλλους»
Σχέδιο Εργασίας	1 ^ο : Είμαστε μια ομάδα – Μαθαίνουμε τον εαυτό μας
Προτ. διάρκεια	4 διδακτικές ώρες
Ηλικιακή ομάδα	A' και B'
Σχετική βιβλιογραφία	Σχ. βιβλίο A' Τάξης Κεφ. 8, 10, 15 Σχ. βιβλίο B' Τάξης Κεφ. 6, 9, 11 Σχ. βιβλίο Γ' & Δ' Τάξης Κεφ. 2, 16, 17, 18, 22 Σχ. βιβλίο E' Τάξης Κεφ. 10, 12, 21, 24 Σχ. βιβλίο ΣΤ' Τάξης Κεφ. 1, 4, 5, 11, 13, 16, 18, 21,22
Περιγραφή	Υπάρχουν κάποια ορχηστρικά κομμάτια της κλασικής μουσικής στα οποία διαφαίνονται χαρακτηριστικά οι τρεις μεγάλες κατηγορίες των εγχόρδων, των πνευστών και των κρουστών οργάνων (ξύλινων, δερμάτινων και μεταλλικών). Σημειώνουμε δε, ότι πρέπει να έχει προηγηθεί μάθημα σχετικό με τη λειτουργία, την κατασκευή και τις κατηγορίες οργάνων. Οι μαθητές και ο εκπαιδευτικός κάθονται σε κύκλο, ακούν αρκετές φορές το μουσικό απόσπασμα, συζητούν και αναγνωρίζουν τις ομάδες οργάνων που άκουσαν και τα χαρακτηριστικά τους και με τη σειρά τους χωρίζονται και αυτοί σε αντίστοιχες ομάδες. Σταδιακά ο εκπαιδευτικός τους υποδεικνύει τότε μπαίνει, πόση ώρα παίζει και με ποιες ηχητικές διακυμάνσεις (forte, fortissimo, piano) η κάθε ομάδα και τότε ενώνονται ή όχι όλες μαζί. Αφού η κάθε ομάδα μάθει πολύ καλά το μέρος της, ενώνονται σταδιακά όλες μαζί ενώ ο εκπαιδευτικός ως μαέστρος πλέον συντονίζει όλες τις ομάδες. Πραγματοποιούμε λοιπόν την αναπαράσταση μιας ορχήστρας παίζοντας κρούστα όργανα τα οποία είτε υπάρχουν στην τάξη είτε μπορούμε να τα κατασκευάσουμε με τα παιδιά. Αφού το μάθουν πολύ καλά, ζητά από μαθητές ως μαέστρους πλέον να ηγηθούν των ομάδων.

Πίνακας 7 . Προτεινόμενη δραστηριότητα VII

5.1. Προσδοκώμενα Αποτελέσματα

Τα προσδοκώμενα αποτελέσματα από την έρευνα και από την εφαρμογή των προτάσεων αυτών σε σχέση με τους μαθητές συνοψίζονται στα εξής:

- Ν' αναγνωρίσουν βασικά εσωτερικά στοιχεία της προσωπικότητας, προτιμήσεις και ενδιαφέροντα, δυνατότητες και αδυναμίες, ως

βασικά στοιχεία της μοναδικής ταυτότητάς τους.

- Ν' αναπτύξουν την ομαδικότητα και τη δημιουργία, την έκφραση των προσωπικών αντιλήψεων, των συναισθημάτων, της φαντασίας και των προσωπικών αναγκών.
- Να κατανοήσουν την ανάγκη όλων μας να έχουμε μία ταυτότητα (πχ. ατομική, κοινωνική,

ιστορικά στοιχεία, οπτικό-ακουστικό υλικό για συγκεκριμένες κατηγορίες μουσικών οργάνων, επισημαίνοντας ότι είναι ευπρόσδεκτες οι πληροφορίες οργάνων που προέρχονται από ποικίλες χώρες. Με διακριτικό τρόπο ζητά από τους αλλοδαπούς μαθητές να φέρουν πληροφορίες ή ακόμα και όργανα από την πατρίδα τους και να τα παρουσιάσουν. Στα επόμενα μαθήματα, οι ομάδες εργασίας παρουσιάζουν στην τάξη το υλικό που ετοίμασαν και δέχονται τις παρατηρήσεις και τις ερωτήσεις των συμμαθητών τους. Στο τελευταίο μάθημα, ο καθηγητής ζητά να ζωγραφίσουν το μουσικό όργανο που τους έκανε την μεγαλύτερη εντύπωση και να συλλέξουν τις πληροφορίες με σκοπό να φτιάξουν ένα βιβλίο οργανογνωσίας. Το βιβλίο αυτό μπορεί να ολοκληρωθεί με τη βοήθεια του δασκάλου της τάξης και του καθηγητή των εικαστικών. Ολοκληρώνοντας το μάθημα της οργανογνωσίας ανά εποχή, χώρα και πολιτισμό, οι μαθητές κατασκευάζουν τουλάχιστον ένα όργανο για την κάθε ομάδα οργάνων (ένα έγχορδο, ένα πνευστό και ένα κρουστό)

Πίνακας 3 . Προτεινόμενη δραστηριότητα III

Προτεινόμενη Δραστηριότητα IV	
Θέμα	«Μουσικά παιχνίδια»
Ενότητα:	Δ. «Το σχολείο ως κοινότητα: Ζούμε μαζί και στηρίζουμε ο ένας τον άλλον»
Υποενότητα:	δ1. «Το δικό μας σχολείο», δ1α. « Αίσθηση της κοινότητας και ψυχολογικό κλίμα στην τάξη/ σχολείο»
Σχέδιο Εργασίας	5 ^ο : Είμαστε κοινότητα
Προτ. διάρκεια	3 – 4 διδακτικές ώρες
Ηλικιακή ομάδα	A'
Σχετική βιβλιογραφία	Σχ. βιβλία Α' και Β' Τάξης σχεδόν σε όλα τα κεφάλαια
Περιγραφή	Οι μαθητές και ο εκπαιδευτικός κάθονται σε κύκλο και χτυπώντας ρυθμικά το τύμπανο λέγοντας ο καθένας το όνομα του. Έπειτα, ο εκπαιδευτικός μοιράζει στον κάθε μαθητή ένα κρουστό οργανάκι (τρίγωνα, μαράκες, ξύστρα, κασετίνα, κουδουνάκια, κ.α.) και τους καλεί να μιμηθούν τα ρυθμικά μοτίβα που θα τους παρουσιάσει. Στη συνέχεια, ζητά από τον κάθε μαθητή να τραγουδήσει ένα από τα αγαπημένα του τραγούδια δίνοντας έμφαση σε οτιδήποτε πρωτότυπο και διαφορετικό. Τελικά, ο εκπαιδευτικός τους μαθαίνει το τραγούδι « <i>Αν όλα τα παιδιά τους γης</i> » από το βιβλίο τους, κάνοντας εκτενή αναφορά στο νόημα των στίχων του τραγουδιού. Αφού το μάθουν καλά, ζητά από τον κάθε μαθητή ως μαέστρο να ηγηθεί της ομάδας.

Πίνακας 4 . Προτεινόμενη δραστηριότητα IV

Προτεινόμενη Δραστηριότητα V	
Θέμα	«Ήθη και έθιμα της χώρας μου και άλλων χωρών»
Ενότητα:	A. «Επικοινωνώ αισθάνομαι... Είμαι ο εαυτός μου»
Υποενότητα:	α1. «Επικοινωνώντας με τους άλλους»
Σχέδιο Εργασίας	2 ^ο : Γινόμαστε καλύτεροι
Προτ. διάρκεια	4 διδακτικές ώρες
Ηλικιακή ομάδα	A'
Σχετική βιβλιογραφία	Σχ. βιβλίο Α' Τάξης Κεφ.6, 13 Σχ. βιβλίο Β' Τάξης Κεφ. 4, 5, 9, 10, 11,13,17, 20, 22, 23
Περιγραφή	Εφαρμογή μουσικοκινητικών δραστηριοτήτων σχετικές με τα ήθη και τα έθιμα της χώρας μας και άλλων χωρών σύμφωνα με το ωρολόγιο πρόγραμμα της χρονιάς αλλά και σε συνδυασμό με μουσικά αποσπάσματα κλασσικής δυτικοευρωπαϊκής μουσικής (υπάρχουν ποικίλα παραδείγματα στα σχολικά βιβλία και στα ηχογραφημένα τραγούδια της Μαρίζας Κωχ). Οι μαθητές και ο εκπαιδευτικός κάθονται σε κύκλο, συζητούν το μουσικοκινητικό παιχνίδι, εξηγώντας τους κανόνες και χωρίζονται σε ομάδες. Τραγουδώντας λαχνίσματα επιλέγονται οι ομάδες και οι αρχηγοί τους. Μπορούμε να επαναλάβουμε το παιχνίδι τόσες φορές όσες βλέπουμε ότι το ενδιαφέρον των παιδιών είναι ζωνρό. Μέσα από αυτή τη διαδικασία μπορούμε ν' αναβιώσουμε παραδοσιακά τραγούδια και παιχνίδια της αυλής (πχ. «Περνά περνά η μέλισσα», «Δεν περνάς κυρά-Μαρία», «Πούντο το δαχτυλίδι», κτλ.) τα οποία καλλιεργούν τη φαντασία και την ευγενή άμμυλα.

Πίνακας 5 . Προτεινόμενη δραστηριότητα V

Προτεινόμενη Δραστηριότητα VI	
Θέμα	«Η όπερα μέσα από το παραμύθι»
Ενότητα:	A. «Επικοινωνώ αισθάνομαι.... είμαι ο εαυτός μου».
Υποενότητα:	α3. «Γνωριμία μες τον εαυτό μας»
Σχέδιο Εργασίας	2 ^ο : Γινόμαστε καλύτεροι

<i>Προτεινόμενη Δραστηριότητα I</i>	
Θέμα	«Μουσική Ακρόαση»
Ενότητα :	A. «Επικοινωνώ αισθάνομαι... είμαι ο εαυτός μου».
Υποενότητα :	α2. «Τα συναισθήματά μας»
Σχέδιο. Εργασίας	2 ^ο : Γινόμαστε καλύτεροι
Προτ. διάρκεια	2 διδακτικές ώρες
Ηλικιακή ομάδα	A' και B'
Σχετική βιβλιογραφία	Σχ. βιβλία A' και B' Τάξης σχεδόν σε όλα τα κεφάλαια Σχ. βιβλίο Γ' & Δ' Τάξης Κεφ. 21 Σχ. βιβλίο Ε' Τάξης Κεφ. 3, 15, 21 Σχ. βιβλίο ΣΤ' Τάξης Κεφ. 4, 15
Περιγραφή	Οι μαθητές συγκεντρώνονται στο άκουσμα του μουσικού αποσπάσματος κατά προτίμηση χωρίς λόγια (π.χ. κλασική μουσική). Μετά από λίγα λεπτά καλούνται να ονομάσουν το συναίσθημα/συναίσθημα που ένιωσαν καθώς άκουγαν το μουσικό κομμάτι. Στη συνέχεια ακούγοντας το ίδιο μουσικό κομμάτι καλούνται να χρωματίσουν τα συναισθήματά τους και να τα αποτυπώσουν σε ελεύθερη ζωγραφική (Α' ηλικιακή ομάδα). Η ζωγραφική μπορεί να είναι ένα πρόσωπο που εκφράζει ένα συγκεκριμένο συναίσθημα, ή ελεύθερο σχέδιο όπου κάθε συναίσθημα αντιστοιχεί σε ένα χρώμα. Κατά τη διάρκεια μουσικών ακροάσεων, οι μαθητές αναπαριστούν εικόνες (Α' ηλικιακή ομάδα) και κατασκευάζουν ιστορίες (Β' ηλικιακή ομάδα) από την καθημερινότητά τους. Ολοκληρώνοντας αυτή τη δραστηριότητα οι μαθητές μας μπορούν πιο ευχάριστα να επισκεφτούν κάποιους συναυλιακούς χώρους ή ακόμα και να παρακολουθήσουν διάφορες συναυλίες (Β' ηλικιακή ομάδα). Εναλλακτικά μπορούν να χρησιμοποιηθούν και άλλες μορφές τέχνης, όπως η κεραμική.

Πίνακας 1 . Προτεινόμενη δραστηριότητα I

<i>Προτεινόμενη Δραστηριότητα II</i>	
Θέμα	«Διαφορετικά μουσικά είδη»
Ενότητα:	A. «Επικοινωνώ αισθάνομαι... είμαι ο εαυτός μου».
Υποενότητα:	α1. «Επικοινωνώντας με τους άλλους»
Σχέδιο Εργασίας	1 ^ο : Είμαστε μια ομάδα – Μαθαίνουμε τον εαυτό μας
Προτ. διάρκεια	4 διδακτικές ώρες
Ηλικιακή ομάδα	B'
Σχετική βιβλιογραφία	Σχ. βιβλίο Γ' & Δ' Τάξης Κεφ. 24 Σχ. βιβλίο Ε' Τάξης Κεφ. 23 Σχ. βιβλίο ΣΤ' Τάξης Κεφ.12,13, 14, 17
Περιγραφή	Στο πρώτο μάθημα ο καθηγητής παρουσιάζει στους μαθητές διαφορετικά μουσικά είδη από διαφορετικές χώρες και πολιτισμούς μέσα από αφηγήσεις, εικόνες και cd. Στο τέλος του μαθήματος, ζητάει από τους μαθητές να φέρουν στο επόμενο μάθημα δύο αγαπημένα τους τραγούδια Στο δεύτερο και στο τρίτο μάθημα, ο κάθε μαθητής τα παρουσιάζει στην τάξη, εντοπίζοντας σε πιο μουσικό είδος ανήκουν, τι χαρακτηριστικά στοιχεία έχουν (ρυθμικά και μελωδικά στοιχεία), τι συναισθήματα του προκαλούν και για ποιους λόγους τα επέλεξε. Ακούν λοιπόν όλοι μαζί τα αγαπημένα της τραγούδια και συζητούν σε μικρές ομάδες για της συνήθειες και τα ενδιαφέροντα της. Στο τέταρτο μάθημα και μετά από ψηφοφορία επιλέγεται το πιο δημοφιλές τραγούδι.

Πίνακας 2 . Προτεινόμενη δραστηριότητα II

<i>Προτεινόμενη Δραστηριότητα III</i>	
Θέμα	«Οργανογνωσία»
Ενότητα:	A. «Επικοινωνώ αισθάνομαι... είμαι ο εαυτός μου».
Υποενότητα:	α1. «Επικοινωνώντας με τους άλλους»
Σχέδιο Εργασίας	1 ^ο : Είμαστε μια ομάδα – Μαθαίνουμε τον εαυτό μας
Προτ. διάρκεια	4 – 5 διδακτικές ώρες
Ηλικιακή ομάδα	B'
Σχετική βιβλιογραφία	Σχ. βιβλίο Γ' & Δ' Τάξης Κεφ. 2, 16, 17, 18, 22 Σχ. βιβλίο Ε' Τάξης Κεφ. 10, 12, 21, 24 Σχ. βιβλίο ΣΤ' Τάξης Κεφ. 1, 4, 5, 11, 13, 16, 18, 21,22
Περιγραφή	Στο πρώτο μάθημα ο καθηγητής παρουσιάζει στους μαθητές διαφορετικά μουσικά όργανα από διαφορετικές χώρες και πολιτισμούς μέσα από αφηγήσεις, εικόνες και cd. Στο τέλος του μαθήματος, δημιουργεί ομάδες εργασίας και ζητάει από τις μαθητές να βρουν πληροφορίες,

πλείστον τις διδακτικές ώρες των μαθημάτων ειδικότητας με αποτέλεσμα την υποβάθμιση του μαθήματος.

- Σε (ελάχιστα) σχολεία που δεν έχουν ενταχθεί στο «Νέο Σχολείο» με αναμορφωμένο πρόγραμμα σπουδών ή δεν διορίζεται καν εκπαιδευτικός μουσικής ή η τοποθέτηση του γίνεται καθυστερημένα, με αποτέλεσμα οι συγκεκριμένες διδακτικές ώρες να θυσιάζονται στο καθημερινό σχολικό πρόγραμμα σύμφωνα με την κρίση του εκάστοτε δασκάλου.

Έχοντας λοιπόν ν' αντιμετωπίσει όλα τα παραπάνω χρειάζεται μεγάλη προσπάθεια ώστε ο ρόλος καθηγητή μουσικής να είναι πολυδιάστατος αλλά ταυτόχρονα και απαιτητικός τόσο ως προς τον απαραίτητο για το μάθημα γνωστικό και παιδαγωγικό εξοπλισμό όσο και ως προς την ενδοσχολική επιμόρφωση του με καινοτόμα επιμορφωτικά δια βίου προγράμματα. Η δημιουργία ενός ελκυστικού περιβάλλοντος στο σχολείο, η συνεργασία με γονείς και με καθηγητές / δασκάλους άλλων ειδικοτήτων, θεωρούνται απαραίτητες προϋποθέσεις για να γίνει εφικτή η εποικοδομητική ή συμμετοχή των μαθητών στις μουσικές δραστηριότητες.

5. ΠΡΟΤΕΙΝΟΜΕΝΕΣ ΔΡΑΣΤΗΡΙΟΤΗΤΕΣ

Η εκπαιδευτική διαδικασία βασίζεται πάνω στο γνωστό παιδαγωγικό τρίγωνο μάθησης και αλληλεπίδρασης, το οποίο περιλαμβάνει τον *μαθητή*, το *δάσκαλο* και το συγκεκριμένο *γνωστικό αντικείμενο*. Οι τρεις «πρωταγωνιστές» αλληλεπιδρούν συνεχώς μεταξύ τους αλλά και με το *περιβάλλον* στο οποίο διαδραματίζεται η εκπαιδευτική διαδικασία (Houssaye, 1996).

Ο σχεδιασμός των προτεινόμενων δραστηριοτήτων για το μάθημα της μουσικής αγωγής, στηρίχθηκε στην παραπάνω θεωρία αλλά προήλθε και από τον προβληματισμό στο πώς θα επιλύσουμε τα προαναφερθέντα προβλήματα και στο πώς θ' αντιμετωπίσουμε τις δυσκολίες.

Ακολουθήθηκαν τρεις εμπειρικοί κανόνες:

- Να παρουσιάζουμε και να συνδυάζουμε τα στοιχεία μιας θεματικής ενότητας από το βιβλίο με καινούργιους δελεαστικούς τρόπους για τα παιδιά, δίνοντας πρωτοβουλίες στους μαθητές.
- Να ενώνουμε τα στοιχεία μιας ή και περισσότερων θεματικών ενότητων μέσα από μία δραστηριότητα.
- Τέλος να ανταλλάσουμε πληροφορίες, ιδέες και εκπαιδευτικό υλικό με άλλους συναδέλφους της ενότητας αισθητικής αγωγής (θεατρολόγους και καθηγητές εικαστικών).

Εκτός των παραπάνω, οι προτεινόμενες δραστηριότητες, σχεδιάστηκαν και με βάση α) τις ερωτήσεις, β) την υπόθεση και γ) τις μεταβλητές. Που παρουσιάστηκαν στην παράγραφο 3.1

Οι δραστηριότητες ασχολούνται με την προσέγγιση μίας μουσικής θεωρητικής έννοιας κάθε φορά, παρουσιάζοντάς την με διάφορους τρόπους, δίνοντας πολλές πιθανές μορφές, προσεγγίζοντας έτσι

περισσότερους μαθητές. Επίσης εκτός από δημιουργικές είναι και βιωματικές γιατί δεν πρέπει να ξεχνάμε ότι ο μαθητής όταν πραγματοποιεί μια δραστηριότητα βιώνει μια εμπειρία η οποία του προκαλεί ποικίλα συναισθήματα (Wudinger, 2005).

Ανήκουν σε δύο από τις τέσσερις θεματικές ενότητες Την ενότητα Α («*Επικοινωνώ αισθάνομαι .... Είμαι ο εαυτός μου*») και στην ενότητα Δ («*Το σχολείο ως κοινότητα : Ζούμε μαζί και στηρίζουμε ο ένας τον άλλον*») (Εικόνα 2).

Οι στόχοι των προτάσεων είναι:

- Να βελτιωθεί το μάθημα της μουσικής αγωγής, να ικανοποιηθούν οι ποικίλες ανάγκες των μαθητών και να επιτύχει η εκπαιδευτική διαδικασία.
- Να δώσουν το έναυσμα για συνεχή αναζήτηση και πρωτότυπο σχεδιασμό της εκπαιδευτικής πράξης.
- Να μάθουν οι μαθητές να αποδέχονται και να σέβονται τη διαφορετικότητα σε όλα τα επίπεδα, επισημαίνοντας τις επιπτώσεις των αρνητικών στερεοτυπικών αντιλήψεων και των προκαταλήψεων προς άτομα, ομάδες και πολιτισμούς διαφορετικούς από τον δικό μας.

Αξίζει να σημειωθεί ότι στον οδηγό εκπαιδευτικού «*Σχολική & Κοινωνική Ζωή στο Νέο Σχολείο-Πρωτοβάθμια Εκπαίδευση*», του Υπουργείου Παιδείας (Χατζηχρήστου, κ.α. 2011α) η συντριπτική πλειοψηφία των προτεινόμενων δραστηριοτήτων προς τους εκπαιδευτικούς για το μάθημα της Αισθητικής αγωγής, έχουν σχέση με τις ενότητες των Εικαστικών και της Θεατρικής Αγωγής ενώ μόνο μια δραστηριότητα έχει σχέση αμιγώς με την μουσική.

Η μέθοδος που θα πρέπει να ακολουθηθεί στις δραστηριότητες είναι η ομαδοσυνεργατική (Ματσαγγούρας, 2000). Πρωταγωνιστές είναι όλοι οι μαθητές, οι οποίοι προτείνουν, ερευνούν, αυτοσχεδιάζουν, οργανώνουν και παρουσιάζουν τη δουλειά τους στην τάξη. Στόχος είναι να δοθεί η ευκαιρία σ' όλους τους μαθητές να αυτοπροβληθούν εμπλεκόμενοι σε διάφορες δραστηριότητες.

Στους Πίνακες 1 έως 7 που ακολουθούν, παρουσιάζονται οι προτεινόμενες δραστηριότητες. Για κάθε μία, εκτός από το θέμα της, αναφέρονται: η ενότητα, η υποενότητα και το σχέδιο εργασίας (project), στο οποίο ενσωματώνονται στις βιωματικές δράσεις, η προτεινόμενη διάρκεια σε διδακτικές ώρες και η ηλικιακή ομάδα στην οποία απευθύνεται (*Α' ηλικιακή ομάδα Α' & Β' Δημοτικού και Β' ηλικιακή ομάδα Γ', Δ', Ε', Δημοτικού*). Ακολουθεί μια σύνδεση με κεφάλαια των βιβλίων της μουσικής που διδάσκονται οι μαθητές του δημοτικού σχολείου, με την ένδειξη Σχετ. Βιβλιογραφία, ώστε κάποια από τα κεφάλαια αυτά να διδαχθούν με εναλλακτικό τρόπο, εφαρμόζοντας τις δραστηριότητες αυτές (χωρίς αυτό να είναι δεσμευτικό για τον εκπαιδευτικό). Τέλος υπάρχει μια σύντομη περιγραφή για το πώς ο εκπαιδευτικός θα μπορέσει να τις υλοποιήσει.

4) *Η σύνθεση του μαθητικού δυναμικού μιας τάξης*: Οι σύγχρονες πολυπολιτισμικές τάξεις πρέπει να χρήζουν ιδιαίτερης προσοχής όλων των εκπαιδευτικών και προσαρμογής του εκπαιδευτικού υλικού με στόχο να συμπεριλαμβάνουν εύστοχα και συχνά τις ανάγκες των μαθητών με πολιτισμικές ιδιαιτερότητες. (Graham & Cohen, 1997).

5) *Το μορφωτικό επίπεδο των γονέων*: Το μορφωτικό επίπεδο των γονέων (μόρφωση και κοινωνική υπόσταση) εμφανίζεται να επηρεάζει το βαθμό αποδοχής των παιδιών τους απέναντι στο εκάστοτε γνωστικό αντικείμενο. Μόρφωση και πολιτισμός είναι μεγέθη ανάλογα (Παπαγεωργίου, 2008).

Εικόνα 3 : Μεταβλητές/ Παράμετροι

6) *Το είδος του σχολείου*: Οι μαθητές που φοιτούν σε σχολεία με αναμορφωμένο πρόγραμμα σπουδών, «εκμεταλλευόμενοι» την παρουσία εκπαιδευτικών που διδάσκουν αισθητική αγωγή, έχουν τη δυνατότητα να αποκτήσουν πλήθος εικαστικών εμπειριών (όπως συμμετοχή σε εκθέσεις ζωγραφικής), θεατρικών εμπειριών (όπως διοργάνωση θεατρικών παραστάσεων) καθώς και μουσικών εμπειριών (όπως συμμετοχή / διοργάνωση ορχηστρικών και χορωδιακών συναυλιών). Αποτέλεσμα να εκφράζονται σε μεγαλύτερο βαθμό θετικά απέναντι σε οποιαδήποτε μορφή τέχνης. (Hallinan & Teixeira, 1987).

4. Η ΜΟΥΣΙΚΗ ΣΤΟ ΔΗΜΟΤΙΚΟ ΣΧΟΛΕΙΟ - ΠΡΟΒΛΗΜΑΤΙΣΜΟΙ

Ένας καθηγητής μουσικής έχει να αντιμετωπίσει προβλήματα και δυσκολίες με αποτέλεσμα να μην επιτυγχάνονται πολλές φορές οι στόχοι του Αναλυτικού Προγράμματος και η Μουσική Αγωγή να υποβαθμίζεται ως γνωστικό αντικείμενο και να μετατρέπεται σε «δευτερεύον» μάθημα. Επίσης, υποβιβάζονται οι εκπαιδευτικοί και το πρόγραμμα σπουδών της μουσικής αγωγής και αμφισβητείται σταδιακά ολόκληρο το εκπαιδευτικό σύστημα και η λειτουργία του.

Από την μελέτη της σχετικής βιβλιογραφίας, σχετικών ερευνών (Γρόλλιος, & Λιάμπας, 2012 · Εμβαλωτής, κ.α., 2011) αλλά κυρίως από την πολυετή εκπαιδευτική μου εμπειρία παρουσιάζονται οι ελλείψεις, οι δυσκολίες και τα προβλήματα του μαθήματος της μουσικής αγωγής τόσο σε σχολεία με ΕΑΕΠ όσο και σε αυτά με το κλασσικό πρόγραμμα σπουδών:

- Η ασαφής ή συγκεχυμένη διατύπωση των πολύπλοκων στόχων του αναλυτικού προγράμματος (σύντομες οδηγίες και διδακτικά παραδείγματα για πολύπλοκες θεματικές ενότητες που δεν εφαρμόζονται στην καθημερινότητα του σχολικού προγράμματος) όχι μόνο δε βοηθούν στην επίτευξή τους, αλλά δημιουργούν στον εκπαιδευτικό, ο οποίος δεν είναι τις περισσότερες φορές κατάλληλα καταρτισμένος, σύγχυση και προβληματισμό.
- Η μειωμένη ή ανύπαρκτη πολλές φορές υλικοτεχνική υποδομή και υποστηρικτικό υλικό για την υλοποίηση της διδακτικής πράξης (όπως η αίθουσα μουσικής κατάλληλα διαμορφωμένη για μουσικοκινητική αγωγή, τα κρουστά μουσικά όργανα, τον πίνακα με πεντάγραμμο, το CD-player, το πιάνο ή το αρμόνιο, πρόσθετα βιβλία μουσικής όλων των τάξεων).
- Εξαιτίας της έλλειψης κατάλληλα διαμορφωμένης αίθουσας, το μάθημα της μουσικής πραγματοποιείται συχνά μέσα στην αίθουσα της σχολικής τάξης, με αποτέλεσμα τη δημιουργία πλήθους προβλημάτων, όπως για παράδειγμα τη μεταφορά εκπαιδευτικού υλικού από αίθουσα σε αίθουσα σε κάθε διδακτική ώρα. Υπό τέτοιες συνθήκες είναι δύσκολη η οργάνωση του μαθήματος και η εφαρμογή κατάλληλα επιλεγμένων δραστηριοτήτων.
- Το ολιγόωρο εβδομαδιαίο πρόγραμμα των διδακτικών ωρών της μουσικής ακόμα και για τα Δημοτικά Σχολεία με ΕΑΕΠ στις τάξεις Ε' και ΣΤ' (Μια διδακτική ώρα διάρκειας 35', 40' ή 45', ανάλογα με τη θέση που έχει στο ωρολόγιο πρόγραμμα). Συνήθως δε, το μάθημα της μουσικής τοποθετείται τις τελευταίες ώρες (ΥΠ.Ε.Π.Θ., 2010α). και εφόσον τα παιδιά είναι κουρασμένα, δεν μπορούν να αποδώσουν στα κύρια μαθήματα Αυτό βέβαια σημαίνει ότι ο εκπαιδευτικός της μουσικής που θα ήθελε να ασχοληθεί με κάποια θεματική ενότητα η οποία απαιτεί λίγο περισσότερη προσοχή και προσπάθεια από τους μαθητές του δεν πρόκειται να επιτύχει το στόχο του.
- Οι εκπαιδευτικοί μουσικής εκλαμβάνουν ολιγόωρη εξωσχολική επιμόρφωση για νέα σχολικά εγχειρίδια και για καινοτόμους θεσμούς όπως η βιωματικές δράσεις ή η ευέλικτη ζώνη (κυρίως μέσω των ΠΕΚ), ενώ η ουσιαστικότερη ενδοσχολική επιμόρφωση πραγματοποιείται μέσα από μεμονωμένες πρωτοβουλίες σχ. Συμβούλων.
- Σε περίπτωση απουσίας δασκάλου ή καθηγητή ειδικότητας, οι αναγκαστικές συνδιδασκαλίες, για να καλυφθεί το κενό, πραγματοποιούνται επί το

3. ΜΕΘΟΔΟΛΟΓΙΑ

Η μεθοδολογία που εφαρμόστηκε ξεκινάει με την παρατήρηση και την επικύρωση της επιλογής του τύπου, των πρωταγωνιστών (καθηγητών και μαθητών), των χρησιμοποιούμενων παιδαγωγικών μεθόδων και του εκπαιδευτικού υλικού, για να εμβαθύνουμε καλύτερα, να οριοθετήσουμε το θέμα της έρευνας και να διατυπώσουμε την προβληματική (ερωτήσεις και υποθέσεις). Η παρατήρηση μας οδήγησε στην επιτόπια έρευνα και μας βοήθησε να συλλέξουμε, να κατηγοριοποιήσουμε και να αναλύσουμε τα στοιχεία της έρευνας (όπως οι ζωγραφίες και οι διάφορες ιστορίες των μαθητών) με τη μέθοδο της ανάλυσης του περιεχομένου.

Δεν θα υπάρχουν εμπειριστικά αποτελέσματα γιατί θα επιθυμούσαμε να εφαρμοστεί η παρούσα έρευνα για μεγαλύτερο χρονικό διάστημα, σε περισσότερα σχολεία και να έχει ολοκληρωθεί η συλλογή και η επεξεργασία των δεδομένων.

3.1. Προβληματική - Ερωτήσεις & Υποθέσεις

Για την έρευνα μας θέσαμε τις παρακάτω ερωτήσεις και υποθέσεις:

A. Ερωτήσεις

- Ερώτηση 1: Πως μπορεί το μάθημα της μουσικής αγωγής να γίνει πιο ελκυστικό για μαθητές και καθηγητές παρ' όλες τις καθημερινές αντιξοότητες;
- Ερώτηση 2: Μπορεί ν' αποτελέσει το έναυσμα για την αναγνώριση εσωτερικών στοιχείων της προσωπικότητας (προτιμήσεις, ενδιαφέροντα, δυνατότητες, αδυναμίες) ως βασικά στοιχεία της μοναδικής ταυτότητάς τους;
- Ερώτηση 3: Μπορεί να δημιουργήσει το ερέθισμα για την αποδοχή θετικών στοιχείων όχι μόνο στους φίλους αλλά και στους υπόλοιπους συμμαθητές τους με την οποιαδήποτε ιδιαιτερότητα τους χαρακτηρίζει;
- Ερώτηση 4: Υπάρχει απόκλιση της εκπαιδευτικής διαδικασίας ως προς τις ανάγκες και τις ανησυχίες των μαθητών;
- Ερώτηση 5: Οι προτεινόμενες δραστηριότητες, βοηθούν τους εκπαιδευτικούς να διαχειριστούν αποτελεσματικά προβληματικές καταστάσεις, οι οποίες συνδέονται με την εκπαιδευτική τους δραστηριότητα, και καθιστούν αναγκαίο ένα διαφορετικό τρόπο σκέψης και συμπεριφοράς;

B. Υπόθεση

Εάν οι μαθητές

- μάθουν να εκλαμβάνουν την καθημερινότητα μέσα στο σχολικό περιβάλλον τους ως αφορμή για κατανόηση του εαυτού τους και εμπλουτισμό της προσωπικότητάς τους, για την έκφραση των προσωπικών αντιλήψεων, των συναισθημάτων, της φαντασίας και των προσωπικών αναγκών τους,
- μάθουν να υιοθετούν απόψεις και συμπεριφορές που προάγουν το κοινό καλό, τη συνεργασία και την αλληλεγγύη,

- μάθουν να αποδέχονται και να σέβονται τα άτομα, συμμαθητές και εκπαιδευτικούς, που απαρτίζουν την τάξη τους, εφόσον η τάξη αποτελεί ένα διευρυμένο ζωντανό κοινωνικό κύτταρο

και

Εάν οι εκπαιδευτικοί

- εξοικειωθούν με το πρόγραμμα σπουδών χρησιμοποιώντας το με ευελιξία, συνδυασμούς και πρωτοτυπία προς όφελος των μαθητών και της εκπαιδευτικής πράξης,

τότε

μπορούν όλοι μαζί να λειτουργούν ομαδοσυνεργατικά χωρίς προβλήματα, με σκοπό τη δημιουργία υγιών σχέσεων αλληλοεπικοινωνίας και συνεργασίας και κατ' επέκταση την υλοποίηση των εκπαιδευτικών δραστηριοτήτων και του καθημερινού προγράμματος.

3.2. Στατιστικό δείγμα

Η έρευνα πραγματοποιήθηκε, σε τέσσερα Δημοτικά σχολεία. Πιο συγκεκριμένα στο 1^ο και 3^ο Δημοτικό Σχολείο Ναυπάκτου τη σχολική χρονιά 2012-2013 σε τμήματα των τάξεων Ε' και ΣΤ' και στο 1^ο και 2^ο Δημοτικό Σχολείο Αγίου Κωνσταντίνου Αγρινίου σε τμήματα των τάξεων Α' Β' Δ' τη σχολική χρονιά 2013-2014. Η επιλογή των τμημάτων έγινε με σκοπό να εφαρμοστούν οι δραστηριότητες σε όλες τις ηλικιακές ομάδες. Το συνολικό δείγμα περιελάμβανε περίπου 180 μαθητές.

3.3. Μεταβλητές/Παράμετροι

Η εύρυθμη λειτουργία της τάξης και ο βαθμός δυσκολίας εφαρμογής και κατανόησης του γνωστικού αντικείμενου της μουσικής εξετάζονται από τις μεταβλητές/παράμετρους που αναδείχθηκαν από την επιτόπια παρατήρηση και έρευνα στις τάξεις, τη σχετική βιβλιογραφία και ελήφθησαν υπόψη κατά τη σύλληψη και τη δημιουργία των προτεινόμενων δραστηριοτήτων είναι οι εξής:

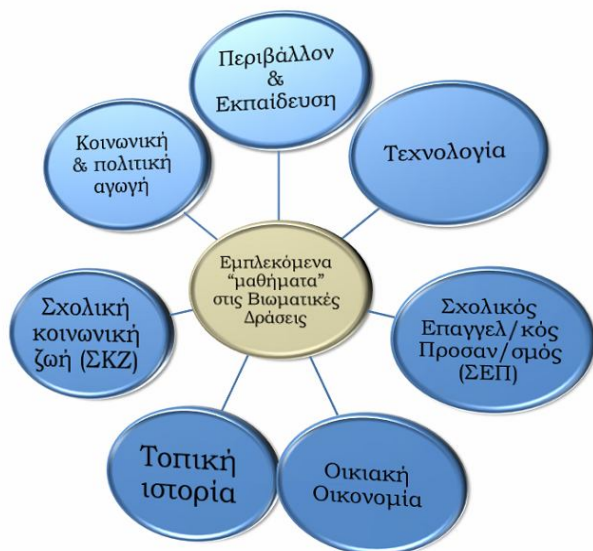
1) *Η στάση του εκπαιδευτικού*: Το μορφωτικό επίπεδο, οι προσωπικές εμπειρίες και τα στερεότυπα του εκπαιδευτικού επηρεάζουν τον τρόπο με τον οποίο οργανώνει την τάξη και διεξάγει τη διδασκαλία. (Khmelkov & Hallinan, 1999).

2) *Η εκπαιδευτική βαθμίδα των μαθητών*: Η δυσκολία προσαρμογής σε καινούργια δεδομένα ενισχύεται με την πάροδο της ηλικίας. Οι μαθητές του Δημοτικού (Α' έως Γ' τάξη), εμφανίζονται περισσότερο δεκτικοί σε αλλαγές όσον αφορά το καθημερινό ωρολόγιο πρόγραμμα και τις καινούργιες δραστηριότητες σε σύγκριση με τους μαθητές που φοιτούν στις μεγαλύτερες τάξεις (Δ' έως ΣΤ' τάξη) (McGlothlin et al, 2005).

3) *Το φύλο των μαθητών*: Οι μαθητές εμφανίζονται να είναι περισσότερο επιφυλακτικοί σε νέα εκπαιδευτικά προγράμματα και δραστηριότητες, σε σύγκριση με τις μαθήτριες, οι οποίες προσαρμόζονται πιο εύκολα και αναλαμβάνουν πρωτοβουλίες (Graham & Cohen, 1997).

Βασίζονται στη βιωματική παιδαγωγική, όπου δίνεται έμφαση στην δυναμική της ομάδας, θεωρώντας ότι η μάθηση διευκολύνεται, όταν οι ισχύουσες αντιλήψεις του μαθητή έρχονται σε σύγκρουση με τις εμπειρίες του, και διευρύνεται και ενδυναμώνεται όταν οι μαθητές ανταλλάσσουν εμπειρίες και απόψεις (Θεωρία της Κοινωνικής ψυχολογίας πεδίου του Κ. Lewin (Lewin, 1943).

Από την άλλη μεριά ο μετασχηματισμός των εμπειριών αυτών είναι μια ενεργητική διαδικασία, που διασφαλίζει στο παιδί την κατανόηση των εμπειριών και μακροπρόθεσμα την ανάπτυξη των παραγωγικών και δημιουργικών ικανοτήτων του (Piaget, 1971). Στην αναπτυξιακή τους πορεία τα παιδιά αλλάζουν τρόπο νοηματοδότησης των εμπειριών τους, που σημαίνει ότι νέες ιδέες, ερμηνείες και λύσεις προκύπτουν από την επεξεργασία των ιδίων ή παρόμοιων εμπειριών (Piaget, 1972).

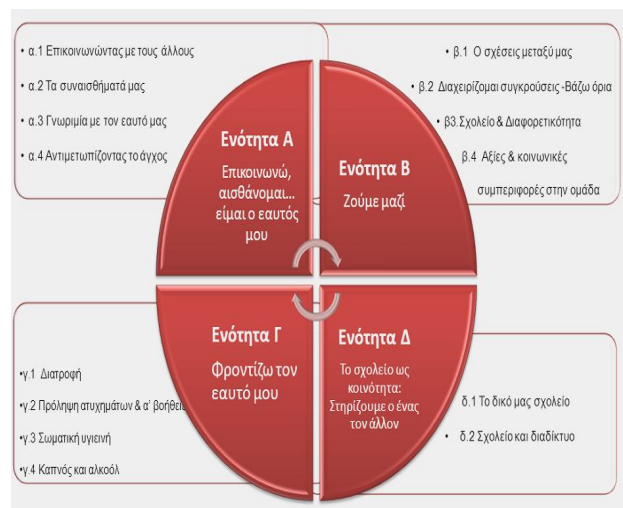
Εικόνα 1: Εμπλεκόμενα «μάθημα» στις Βιωματικές Δράσεις

Η διδασκαλία μας θα ήταν πιο ενδιαφέρουσα και εποικοδομητική εάν κινητοποιεί την κριτική ικανότητα των μαθητών και άπτεται των ενδιαφερόντων τους. Από παιδαγωγικής πλευράς είναι πρωταρχικής σημασίας να ξέρει κανείς πώς σκέπτεται και πως αισθάνεται ο μαθητής στο σχολείο και να φροντίζει να προσαρμόσει τη διδασκαλία του, όσον το δυνατό, σύμφωνα με τις ανάγκες του. Όταν η συμμετοχή του στη ζωή του σχολείου ανταποκρίνεται σε υπαρκτές προσωπικές του ανάγκες, τότε δημιουργούνται οι συνθήκες για να αισθάνεται ο μαθητής ευχάριστα στο σχολείο του. Τα παιδιά έχουν την ανάγκη να ζουν σε ένα περιβάλλον το οποίο τους παρέχει πολλές αφορμές για δράση, σε ένα περιβάλλον που να τα ερεθίζει και να τα παρακινεί σε απασχόληση.

2.3.1. Η Σχολική Κοινωνική Ζωή (Σ.Κ.Ζ) στις Βιωματικές Δράσεις

Μια από τις ενότητες που εμπλέκονται ως «μάθημα», στις βιωματικές δράσεις είναι η Σχολική και Κοινωνική

Ζωή. Δεν αποτελεί «μάθημα» υπό τη συνήθη έννοια του όρου αλλά τομέα δράσεων και δραστηριοτήτων βασισμένων στη βιωματική προσέγγιση, την εργασία σε ομάδες, την ενεργό συμμετοχή των μαθητών αλλά και όλων των μελών της σχολικής κοινότητας (Χατζηχρήστου, κ.α., 2011β). Περιλαμβάνει τέσσερις Θεματικές Ενότητες (Ενότητα Α έως Δ) οι οποίες συνίστανται σε επιμέρους υποενότητες (Εικόνα 2) και αφορούν την επικοινωνία, την αναγνώριση, την έκφραση, τη διαχείριση των συναισθημάτων, τις διαπροσωπικές σχέσεις, την αποδοχή της διαφορετικότητας, τη σωματική υγεία και υγιεινή, την καλλιέργεια της συλλογικότητας κ.ά.

Εικόνα 2 : Διδακτικό Μαθησιακό Αντικείμενο: Σχολική και Κοινωνική Ζωή

Επιπλέον, για κάθε υποενότητα έχουν δομηθεί Σχέδια Εργασίας (projects), ανά ηλικιακό κύκλο (Χατζηχρήστου, κ.α., 2011α). Για την πρωτοβάθμια εκπαίδευση προτείνονται τα παρακάτω σχέδια εργασίας:

- *Σχέδιο Εργασίας 1:* Είμαστε μια ομάδα – Μαθαίνουμε τον εαυτό μας (για τις υποενότητες α1..α4).
- *Σχέδιο Εργασίας 2:* Γινόμαστε καλύτεροι (επίσης για τις υποενότητες α1..α4).
- *Σχέδιο Εργασίας 3:* Εμείς και οι άλλοι γύρω μας (για τις υποενότητες β1..β4).
- *Σχέδιο Εργασίας 4:* Διαχειρίζομαι τις συγκρούσεις μου –Βάζω όρια (επίσης για τις υποενότητες β1..β4).
- *Σχέδιο Εργασίας 5:* Είμαστε κοινότητα (για τις υποενότητες δ1 & δ2).
- *Σχέδιο Εργασίας 6:* Φροντίζω τον εαυτό μου (για τις υποενότητες γ1..γ4).

Τέλος για την υλοποίηση των Σχεδίων Εργασίας, ο κάθε εκπαιδευτικός προτείνει, σχεδιάζει και εφαρμόζει δραστηριότητες, οι οποίες καλύπτουν τα βασικά θέματα και τα αντίστοιχα προσδοκώμενα μαθησιακά αποτελέσματα που περιλαμβάνονται σε κάθε σχέδιο εργασίας (Χατζηχρήστου, κ.α., 2011α).

2. ΕΝΝΟΙΟΛΟΓΙΚΟ ΠΛΑΙΣΙΟ

2.1. Η μουσική αγωγή ως γνωστικό αντικείμενο στην εκπαίδευση

Μια σύντομη ιστορική και γεωγραφική επισκόπηση της μουσικής αγωγής μας αποδεικνύει ότι η μουσική δεν αποτελεί μόνο μια καλλιτεχνική εκδήλωση, αλλά εξυπηρετεί καθημερινές ανάγκες του ανθρώπου (Ψαλτοπούλου, 2005). Η μουσική, ως μορφή τέχνης αποτέλεσε μέσα από τους αιώνες έναν τρόπο ανθρώπινης έκφρασης, ένα αναπόσπαστο κομμάτι του ανθρώπινου πολιτισμού και της ιστορίας των λαών, ενώ δεν αποτελεί μόνο ευρωπαϊκό, αλλά παγκόσμιο πολιτιστικό φαινόμενο. Η νεώτερη φιλοσοφική και παιδαγωγική σκέψη των πρώτων δεκαετιών του εικοστού αιώνα αποδεικνύει, από τη μια πλευρά, το πνεύμα της προοδευτικής και παιδοκεντρικής εκπαίδευσης και, από την άλλη, τονίζει το σημαντικό ρόλο μουσικής στην εκπαίδευση ως αναπόσπαστο κομμάτι του ανθρώπινου πολιτισμού, με κυριότερους εκπροσώπους τους John Dewey, Jerome Bruner, Abraham Maslow, Howard Gardner. Ο τελευταίος αποδεικνύει (Gardner, 1985), σύμφωνα με τη θεωρία της πολλαπλής νοημοσύνης, ότι η συστηματική και οργανωμένη επαφή με τη μουσική, δηλαδή μέσα από την αντιληπτική και παραγωγική της εμπειρία, μπορεί να ενισχύσει την αισθητική απόλαυση, να εμπλουτίσει τη συναισθηματική τους ζωή, ν' αναπτύξει τις κοινωνικές δεξιότητες, να επικυρώσει τους πολιτιστικούς και θρησκευτικούς θεσμούς, να συμβάλει στη σωματική ανάπτυξη, να ισχυροποιήσει τη μνήμη και την ανάπτυξη των γλωσσικών ικανοτήτων και να ενδυναμώσει την ανάπτυξη του εγκεφάλου (νοητική ανάπτυξη) (Gardner, 1985). Αυτή η θεωρία μας βοηθά να δημιουργήσουμε τους δικούς μας εκπαιδευτικούς στόχους, οι οποίοι θα πρέπει να είναι πρωτότυποι, ποικίλοι και εφαρμόσιμοι ακόμα και σε μη ιδανικές συνθήκες καλύπτοντας νοητικά και συναισθηματικά όσο το δυνατό περισσότερους μαθητές.

Έρευνες (Draper & Gayle, 1987), ενισχύουν τις παραπάνω θέσεις και η μουσική αγωγή αποτελεί πλέον ένα γνωστικό αντικείμενο άξιο συμπερίληψης στα σχολικά αναλυτικά προγράμματα σπουδών.

Στο Ελληνικό εκπαιδευτικό σύστημα, σύμφωνα με το Διαθεματικό Ενιαίο Πλαίσιο Προγράμματος Σπουδών (ΥΠ.Ε.Π.Θ., 2001α) και το Αναλυτικό Πρόγραμμα Σπουδών της Μουσικής Αγωγής (ΥΠ.Ε.Π.Θ., 2001β), η μουσική αγωγή αποσαφηνίστηκε ως γνωστικό αντικείμενο. Ο γενικός σκοπός της Μουσικής Αγωγής είναι πρωταρχικά η ανάπτυξη και η καλλιέργεια της ικανότητας για αισθητική απόλαυση ενώ οι βασικοί άξονες του γνωστικού περιεχομένου είναι τρεις: δεξιότητες εκτέλεσης, δραστηριότητες μουσικής δημιουργίας και δεξιότητες αξιολόγησης. Οι γενικοί διδακτικοί στόχοι είναι πιο συγκεκριμένοι και σχετίζονται άμεσα με τον ψυχοκινητικό τομέα (δεξιότητες), το γνωσιολογικό τομέα (γνώσεις, αντίληψη) και το συναισθηματικό τομέα μάθησης (στάσεις, αξίες). Οι εξειδικευμένοι στόχοι αναφέρονται σε σαφείς, άμεσα πραγματοποιήσιμες και κυρίως

ελέγξιμες γνώσεις και νοητικές ικανότητες. Τέλος, ο έλεγχος της επίτευξης των διδακτικών στόχων θα πρέπει να έχει περισσότερο ποιοτικό παρά ποσοτικό χαρακτήρα και η αξιολόγηση να εστιάζεται στο συναισθηματικό και ψυχοκινητικό τομέα κατά κύριο λόγο και δευτερευόντως στο γνωστικό τομέα.

2.2. Ο θεσμός των Ολοήμερων Δημοτικών Σχολείων με ΕΑΕΠ

Στο πλαίσιο του «Νέου Σχολείου», το Υπουργείο Παιδείας έθεσε σε πιλοτική εφαρμογή κατά το σχολικό έτος 2010-2011 μια νέα μορφή Ολοήμερου Σχολείου, η οποία υιοθετήθηκε αρχικά από 800 Δημοτικά Σχολεία (ΥΠΕΠΘ, 2010β· ΥΠΕΠΘ, 2010γ). Τα σχολεία αυτά εφαρμόζουν ένα αναμορφωμένο πρόγραμμα και ονομάζονται «Ολοήμερα Δημοτικά Σχολεία με Ενιαίο Αναμορφωμένο Εκπαιδευτικό Πρόγραμμα - ΕΑΕΠ». Από το σχολικό έτος 2010 μέχρι σήμερα, ορίστηκαν χίλια τριακόσια τριάντα (1330) Ολοήμερα Δημοτικά Σχολεία με ΕΑΕΠ, τα οποία εφαρμόζουν διευρυμένο πρωινό ωράριο, έχουν βελτιωμένα προγράμματα σπουδών και εμπλουτισμένο ωρολόγιο πρόγραμμα με νέα διδακτικά αντικείμενα και δραστηριότητες που ενισχύουν την επαφή με πολιτισμικά θέματα, την άμβλυνση των κοινωνικών ανισοτήτων κλπ (Υ.ΠΑΙ.Θ., 2014).

Στο πρόγραμμα σπουδών, το μάθημα της Αισθητικής Αγωγής, συναποτελούν το μάθημα της Μουσικής, των Εικαστικών και της Θεατρικής Αγωγής. Βασική προϋπόθεση είναι η σύνδεση των τριών αυτών μαθημάτων μεταξύ τους έτσι ώστε ν' αναδειχτούν οι ποικίλες εκφραστικές ικανότητες των μαθητών σε όλες τις εκφάνσεις της σχολικής ζωής και του σχολικού προγράμματος.

2.3. Οι «Βιωματικές Δράσεις» στα σχολεία με ΕΑΕΠ

Στα σχολεία αυτά το πρόγραμμα σπουδών περιλαμβάνει την ενσωμάτωση στο ημερήσιο πρόγραμμα της ενότητας «Βιωματικές δράσεις» (Εικόνα 1).

Ο κάθε εκπαιδευτικός ο οποίος που συμμετέχει στις βιωματικές δράσεις μπορεί να υλοποιήσει εκπαιδευτικές δραστηριότητες ανάλογα με το αντικείμενο του ή τα ενδιαφέροντα του, χωρίς να αντικαθιστά τα μαθήματα που προβλέπονται από το πρόγραμμα σπουδών. Στην έρευνά μας σχεδιάσαμε και υλοποιήσαμε δραστηριότητες οι οποίες είναι μεν βασισμένες στο μάθημα της μουσικής αγωγής αλλά σε καμία περίπτωση δεν καλύπτουν ή υποκαθιστούν το μάθημα της μουσικής που διδάσκονται οι μαθητές, ίσως και από άλλον εκπαιδευτικό της ειδικότητας αυτής. Οι δραστηριότητες αυτές συμπληρώσουν την παρούσα διδακτέα ύλη και δεν την αντικαθιστούν.

Οι βιωματικές δράσεις αρχίζουν με παλιότερες ή τρέχουσες εμπειρίες των μαθητών από το χώρο της οικογένειας, της γειτονιάς, του σχολείου και της κοινότητας ή με εμπειρίες που οργανώνει ο εκπαιδευτικός χωρίς όμως ταυτόχρονα να καταργείται ο διδακτικός και καθοδηγητικός ρόλος του (Χατζηχρήστου, κ.α., 2011α).

ΤΟ ΜΑΘΗΜΑ ΤΗΣ ΜΟΥΣΙΚΗΣ ΣΤΑ ΣΧΟΛΕΙΑ ΜΕ ΕΝΙΑΙΟ ΑΝΑΜΟΡΦΩΜΕΝΟ ΕΚΠΑΙΔΕΥΤΙΚΟ ΠΡΟΓΡΑΜΜΑ ΣΠΟΥΔΩΝ (ΕΑΕΠ). ΚΡΙΤΙΚΗ, ΔΙΔΑΚΤΙΚΕΣ ΠΡΟΤΑΣΕΙΣ

Παρασκευή Σ. Μίχα (evi_micha@yahoo.fr)

Δρ. Μουσικολόγος, Εκπαιδευτικός, Πρωτοβάθμια Εκπαίδευση
Αρέθα 185, 26443, Πάτρα

Περίληψη

Η μουσική αποτελεί εργαλείο για τη διαχείριση της νέας πραγματικότητας που έχει διαμορφωθεί στην Πρωτοβάθμια Εκπαίδευση στο πλαίσιο του «Νέου Σχολείου», λόγω των αυξημένων απαιτήσεων του νέου προγράμματος σπουδών. Μια τέτοια προσέγγιση βασίζεται στην αντίληψη ότι η διδασκαλία του μαθήματος της μουσικής, προμηθεύει τον άνθρωπο με εφόδια που τον καθιστούν περισσότερο ικανό να αντιμετωπίσει το μέλλον ανοίγοντας του καινούργιους πνευματικούς δρόμους. Ο καθηγητής της μουσικής, έχει να αντιμετωπίσει καθημερινά δυσκολίες όπως η σύνθεση του μαθητικού δυναμικού της τάξης, η δομική οργάνωση του σχολείου, τα βιώματα του κάθε μαθητή κλπ. Ταυτόχρονα οι πολλές ώρες των μαθημάτων στα δημοτικά σχολεία με Ενιαίο Αναμορφωμένο Εκπαιδευτικό Πρόγραμμα, με την χρονική τοποθέτηση του μαθήματος συνήθως τις τελευταίες ώρες του καθημερινού σχολικού προγράμματος, καθιστά το μάθημα της μουσικής πολλές φορές απαιτητικό και κουραστικό αντί να προσφέρει καλλιέργεια πνεύματος, φαντασία και ευχαρίστηση. Στην παρούσα έρευνα γίνεται μια συνοπτική παρουσίαση των αιτιών που έχουν ως αποτέλεσμα δυσκολίες του μαθήματος της μουσικής στο καθημερινό πρόγραμμα σπουδών, οδηγώντας το σε υποβάθμιση. Επιπλέον σχεδιάστηκαν και προτείνονται δραστηριότητες με στόχο την ανάπτυξη της ομαδικότητας, της δημιουργίας, την έκφραση των προσωπικών αντιλήψεων, της φαντασίας και των προσωπικών αναγκών αλλά και τη σύνδεση του μαθήματος της μουσικής ως κλασσικό μάθημα με την μουσική ως βίωμα στην ενότητα «Βιωματικές Δράσεις».

Λέξεις κλειδιά: Μουσική, Βιωματικές δράσεις, Πρωτοβάθμια Εκπαίδευση, Ενιαίο Αναμορφωμένο Εκπαιδευτικό Πρόγραμμα (ΕΑΕΠ)

1. ΕΙΣΑΓΩΓΗ

Στόχος της παρούσας έρευνας είναι να προταθούν πρωτότυπες ενδοσχολικές δραστηριότητες για παιδιά δημοτικού σχολείου για τη βελτίωση του μαθήματος της μουσικής. Οι δραστηριότητες αυτές σχεδιάστηκαν στα πλαίσια της ενότητας «Βιωματικές Δράσεις» που εφαρμόζεται στα δημοτικά σχολεία με Ενιαίο Αναμορφωμένο Εκπαιδευτικό Πρόγραμμα (ΕΑΕΠ) (ανά ηλικιακή ομάδα) με σκοπό την ανάπτυξη της ομαδικότητας και της δημιουργίας, την έκφραση των προσωπικών αντιλήψεων, των συναισθημάτων, της φαντασίας και των προσωπικών αναγκών.

Θα διαπιστωθούν τα πλεονεκτήματα της μουσικής εκπαίδευσης μέσα από σύγχρονες έρευνες και τα μειονεκτήματα της καθημερινής πραγματικότητας που διαμορφώνονται στο ελληνικό δημοτικό σχολείο. Θα

επισημάνουμε ταυτόχρονα την αναγκαιότητα της μουσικής στην εκπαίδευση και τη θέση που κατέχει στο σύγχρονο ελληνικό σχολείο (Ολοήμερα σχολεία με Ενιαίο Αναμορφωμένο Εκπαιδευτικό Πρόγραμμα). Σύμφωνα με αυτό το πρόγραμμα, η πολιτεία δημιουργεί, ένα παιδαγωγικό πλαίσιο το οποίο ενθαρρύνει τη βιωματική παιδαγωγική την αυτενέργεια, την ελεύθερη έκφραση αλλά και τη συνεργασία (Χριστοδούλου, 2009). Επιπλέον πλουτίζει το πρόγραμμα με νέα γνωστικά αντικείμενα και πολιτιστικά προγράμματα και αξιοποιεί δημιουργικά το χρόνο παραμονής των παιδιών στο σχολείο (ΥΠ.Ε.Π.Θ., 2010^α · ΥΠ.Ε.Π.Θ., 2010^β).

Επιτρέπεται η έντυπη ή ηλεκτρονική αναπαραγωγή της συγκεκριμένης επιστημονικής εργασίας μόνο για εκπαιδευτική ή ερευνητική χρήση και με την προϋπόθεση ότι τα τυχόν αντίγραφα περιλαμβάνουν την αρχική σελίδα και την παρούσα σημείωση πνευματικών δικαιωμάτων. Απαγορεύεται αυστηρά η αναδημοσίευση, μέρους ή όλου των πρακτικών για οικονομικό όφελος, χωρίς την έγγραφη άδεια του εκδότη.

© 2014 Ανώτατη Σχολή Παιδαγωγικής και Τεχνολογικής Εκπαίδευσης (ΑΣΠΑΙΤΕ) - ΕΕΜΑΠΕ

Επιπλέον θα προταθεί σύνδεση του μαθήματος της μουσικής ως κλασσικό μάθημα με την μουσική ως βίωμα στην ενότητα «Βιωματικές Δράσεις». Έτσι ο καθηγητής μουσικής μπορεί να έχει τη δυνατότητα να ευελιξία, εφαρμόζοντας τις δραστηριότητες αυτές, να προσφέρει στους μαθητές μια διδακτική ώρα εποικοδομητική, βιωματική και ευχάριστη δίνοντας έμφαση στην καλλιέργεια πνεύματος, δεξιοτήτων και στάσεων.

Τέλος, θα επισημάνουμε τις τυχόν ελλείψεις και δυσκολίες εφαρμογής του μαθήματος στο πρόγραμμα σπουδών ώστε να γίνει πιο ελκυστικό και πιο ξεκούραστο για μαθητές και καθηγητές. Θα παρουσιαστούν κάποια πρώτα δείγματα συμπερασμάτων από την εφαρμογή των δραστηριοτήτων αυτών σε τέσσερα 12-θέσια δημοτικά σχολεία (με ΕΑΕΠ) τα σχολικά έτη 2012-2013 (1^ο και 3^ο Δ.Σ. Ναυπάκτου) και 2013-2014 (1^ο και 2^ο Δ.Σ. Αγ. Κων/νου Αγρίνιο). Δεν θα υπάρχουν εμπεριστατωμένα αποτελέσματα γιατί θα επιθυμούσαμε να εφαρμοστεί η παρούσα έρευνα για μεγαλύτερο χρονικό διάστημα, σε περισσότερα σχολεία και να έχει ολοκληρωθεί η συλλογή και η επεξεργασία των δεδομένων.